

FUNȚIILE SOCIALE, EDUCATIVE ȘI RESPONSABILITATEA SOCIALĂ A FAMILIEI

Dezbateri, 31 mai 1982

Sub auspiciile Academiei de Științe Sociale și Politice și a Comisiei Naționale de Demografie a avut loc în ziua de 31 mai dezbateri științifică interdisciplinară cu tema *Funțiile sociale, educative și responsabilitatea socială a familiei*. Au participat membri ai Academiei de Științe Sociale și Politice, cercetători științifici, cadre didactice, specialiști din ministere, organizații de masă și obștești, demografi, sociologi, economiști, juriști, medici, statisticieni, din București și din alte centre culturale-științifice din țară.

Lucrările dezbaterii au evidențiat realizările obținute în îndeplinirea obiectivelor și sarcinilor stabilite prin programele de dezvoltare economico-socială a țării și politica socială a partidului și statutului nostru, succesele înregistrate în politica de întărire a familiei ca nucleu de bază al societății, de menținere a unei structuri corespunzătoare de vîrstă a populației, a asigurării vigurii și tinereții poporului nostru, îngrijirii și educării copiilor, a tinerelor generații, care reprezintă viitorul națiunii noastre socialiste.

Concluziile dezbaterii au evidențiat, în lumina programului partidului, a concepției social-politice și operei tovarășului Nicolae Ceaușescu, sarcinile ce revin cercetării științifice, direcțiile de acțiune și măsurile necesare pentru asigurarea creșterii rolului și sporirii contribuției familiei la dezvoltarea societății socialiste românești, în prezent și în viitor.

I. Dezbaterile au scos în relief *caracteristicile actuale și tendințele de dezvoltare* a familiei.

1. Au fost relevate modalitățile specifice în care se realizează, în societatea noastră, *caracterul multifuncțional* — trăsătură de bază a grupului familial — atât în împlinirea funcțiilor interne, care urmăresc realizarea condițiilor de dezvoltare a membrilor săi (funcțiuni biologico-sanitare, economice, de solidaritate internă, pedagogico-educative și morale — incluzînd creșterea și educarea copiilor ca și favorizarea dezvoltării psiho-sociale a adulților) cit și a funcțiilor externe (integrarea grupului social și a fiecărui membru în relații sociale normale).

2. Între condițiile principale care concurează, în societatea noastră, la realizarea ansamblului de funcțiuni familiale, a fost remarcată *conducerea planificată*, în lumină obiectivelor și măsurilor de politică socială cuprinse în documentele de partid, a interrelațiilor dintre dinamicele funcțiilor grupului familial și dinamicele proceselor de dezvoltare socială.

3. Sub impactul proceselor de dezvoltare socială ale societății noastre (industrializarea, dezvoltarea mediului rural, urbanizarea, creșterea mobilității sociale, schimbările statutului femeii, ridicarea nivelului general de instrucție și cultură, realizarea și modernizarea echipamentelor comunităților locale) structurile și funcțiile familiale au cunoscut *dinamici care se pot caracteriza* în principal prin: trecerea de la familia largă la tipul nuclear (în prezent 90 % dintre familii sînt nucleare); modificarea funcției economice (diminuarea laturii productive și sporirea componentei de gestiune și consum); schimbări ale statuturilor familiale, în favoarea femeilor și a tinerei generații (ca rezultat a participării femeilor și tinerilor la activități productive extra-familiale, a creșterii gradului lor de școlarizare, a nivelului cultural și politic); schimbarea relațiilor de solidaritate internă, în locul vechii autorități a tatălui, conjugată cu cea de șef al producției grupului familial, dezvoltîndu-se relații egalitare, de afecțiune, respect și ajutor reciproc; o redistribuire între soți a rolurilor în cadrul menajului fenomen mai frecvent la generația tină, consecință a unei mentalități mai evoluată.

II. Pentru cunoașterea și optimizarea structurilor și funcțiilor familiei a reieșit *necesitatea considerării acestora într-un context amplu de aspecte*.

1. Ca principale implicații ale fenomenelor și măsurilor de politică demografică s-a remarcat: dimensiunea familiei care s-a redus în ultimele trei decenii, mărimea medie trecînd de la 4,2 persoane la 2,2 persoane în 1966; rata totală de fertilitate care a diminuat; scăderea nupțialității; creșterea divor-

ţialităţii în urban cu o scădere în ultimii ani în rural.

2. A fost analizat rolul de autoritate tutelară a comitetelor executive ale consiliilor populare, care urmăreşte nu numai soluţionarea carenţelor structurale şi a disfuncţiunilor instalate, dar şi realizarea unei acţiuni preventive, de colectivitate. S-a reliefat concepţia românească înaintată care stă la baza acestor activităţi, remarcându-se însă, în acelaşi timp, aplicarea deseori formală a dispoziţiilor legale şi în special redusa activitate de supraveghere preventivă a carenţelor care apar în viaţa de familie, putând conduce la disfuncţiuni.

3. Sub raportul implicaţiilor politicii de construire a locuinţelor s-a menţionat că în multe localităţi care au o situaţie foarte bună ca fond de locuinţe raportat la numărul de locuitori, continuă să se înregistreze inadecvări faţă de necesităţile implicate de structurile grupurilor familiale, situaţie care impune elaborarea şi implementarea unui sistem informaţional în domeniul dinamicii structurilor şi cerinţelor de locuire a grupurilor familiale.

4. În cadrul funcţiei pedagogico-educative a grupului familial, discuţiile s-au centrat pe rolul şi răspunderea familiei în formarea, educarea şi integrarea socială a tinerei generaţii, analizându-se aporturile familiei în asigurarea condiţiilor de dezvoltare fizică şi intelectuală, în conturarea profilului moral-cetăţenesc, în activitatea de pregătire tehnico-productivă.

5. În analiza funcţiilor de solidaritate internă şi a celor de integrare socială, s-au dezbătut aspectele de combatere şi prevenire a devianţei minorilor, precum şi problematicile virstnicilor, handicapatilor şi invalizilor. Sub raportul acestora din urmă au fost puse în discuţie posibilităţile de popularizare a activităţilor de readucere în circuitul social a persoanelor temporar scoase din producţie din cauze de boală sau accident.

6. Necesitatea unor cadre tehnice în problemele vieţii de familie a fost subliniată în cadrul dezbaterii de sociologi, jurişti, medici în expertizarea şi recuperarea capacităţii de muncă, în vederea creşterii eficienţei activităţilor de autoritate tutelară, a comisiilor de expertizare şi recuperare a capacităţii de muncă, a organelor care se ocupă de prevenirea şi combaterea delincvenţei minorilor.

7. Au fost dezbătute posibilităţile de organizare a unor acţiuni internaţionale privind rolul pe care îl pot juca familiile în acţiunea de asigurare a păcii, de dezvoltare a cooperării internaţionale, de păstrare şi dezvoltare a valorilor civilizaţiei şi culturii împotriva alterării lor prin colonialismul cultural.

III. În cadrul dezbaterii au fost formulate următoarele propuneri:

1. Iniţierea unor acţiuni menite să ducă la stimularea naşterii celui de al doilea şi al treilea copil, utilizându-se mai eficient sistemul de alocaţii familiare.

2. Includerea, în proiectul noului cod al familiei, a unor dispoziţii privind rolul autorităţii tutelare în creşterea şi educarea minorilor care nu au părinţi.

3. Accentuarea rolului sindicatelor în utilizarea serviciilor sociale de întreprindere, în realizarea competenţelor comisiilor sociale din întreprinderi.

4. Realizarea, în educarea tinerei generaţii, a concertării eforturilor tuturor factorilor educativi.

5. Introducerea, în activităţile tuturor organelor şi organizaţiilor, a preocupărilor de soluţionare a problematicii virstnicilor şi de creştere a participării lor la viaţa socială.

6. Realizarea unei concordanţe sporite în acţiunile de soluţionare a problematicii handicapatilor şi invalizilor.

7. Formarea de cadre tehnice în problematica vieţii de familie care să concure la eficienţa măsurilor pro-nataliste, a activităţilor de consolidare a familiilor, de promovare a funcţionalităţii lor normale şi de soluţionare a disfuncţiilor.

8. Organizarea de cercetări complexe, interdisciplinare (sociologice, demografice, juridice, medicale) în vederea fundamentării ştiinţifice a politicii de consolidare a familiei.

9. Continuarea şi diversificarea dezbaterilor organizate de instituţiile culturale privind funcţiile educative şi responsabilitatea socială a familiei.

10. Intensificarea contribuţiei educaţiei sanitare la pregătirea familiilor pentru împlinirea funcţiilor biologic-sanitare, pentru maternitatea conştientă şi responsabilă în spiritul politicii demografice a statului nostru.

11. Organizarea în ţara noastră a unui seminar internaţional sau a unui simpozion naţional cu participare internaţională, pe tema Rolul familiei în opera de asigurare a păcii, întărire a cooperării între popoare, instaurarea noii ordini economice internaţionale, de apărare şi promovare a valorilor culturii şi civilizaţiei sub auspiciile Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Justiţiei, Ministerului de Interne, Comisiei Naţionale de Demografie, Consiliului Naţional al Femeilor, împreună cu Divizia socială a O.N.U., U.N.E.S.C.O. şi alte instituţii specializate ale O.N.U. şi organizaţii internaţionale neguvernamentale din domeniul social.

Ioan Matei

DEZVOLTAREA SOCIALĂ

Seminar, New Delhi, 1982

În perioada 22 februarie — 2 martie 1982 a avut loc la New Delhi reuniunea grupului A din cadrul proiectului *Scopuri, procese și indicatori ai dezvoltării* (GPID) realizat sub egida Universității Națiunilor Unite, proiect la care participă și Universitatea din București.

Reuniunea a fost găzduită de Centrul pentru studierea societăților în curs de dezvoltare din New Delhi, al cărui director, Ramashray Roy, face parte de mai mulți ani din echipa internațională ce realizează proiectul GPID; la lucrări au participat de asemenea, Carlos Mallmann, actualul director al proiectului și coordonatorul grupului A, și Oscar Nudler de la Fundația Bariloche (Argentina), Eleonora Masini (Italia), președinta Federației mondiale pentru studierea viitorului, Chad Alger, de la Marshon Center, Universitatea de stat din Ohio (SUA), Scott Gardiner, de la Institutul Gamma al Universității din Montreal (Canada), Kathrin Lederer, de la Institutul internațional pentru mediu înconjurător și societate (Berlino occidental), Hugo Zemelmann, de la Colegiul din Mexic, Earle Wanigesekera, Institutul Marga din Sri Lanka, R. K. Srivastava (India), F. Mahler (România).

Lucrările reuniunii au urmărit, în primul rând, pregătirea sintezei studiilor întreprinse în contextul proiectului din perspectiva „micro” ce constituie specificul grupului A. Conform calendarului de desfășurare a proiectului și hotărârilor adoptate anterior la reuniunile de la Montreal (1980) și Tokio (1981), în prima jumătate a anului 1982 se realizează trei sinteze ale grupurilor A (micro), B (macro) și C (micro-macro) spre a fi prezentate și discutate la reuniunea GPID din Sri Lanka (Colombo, iulie 1982); ulterior, pe baza acestor sinteze se va redacta raportul final al întregului proiect ce va fi prezentat până la sfârșitul anului în curs, Universității Națiunilor Unite.

În funcție de obiectivul specific al acestei reuniuni, discuțiile s-au concentrat asupra elaborării și adoptării tematicii raportului grupului A cuprinzând următoarele capitole principale: I. *Introducere*; II. *Cadrul teoretic*; III. *Dezvoltarea umană*; IV. *De la micro la macro*; V. *Studii de caz*.

În centrul discuțiilor referitoare la elaborarea tematicii s-au aflat următoarele probleme: importanța axării programelor de dezvoltare individuală și socială pe nevoile

umane, critica acelor viziuni ale dezvoltării care nu au o asemenea orientare, definirea dimensiunilor universale și concret-istorice, generale și specifice ale dezvoltării umane, analiza problematicii nevoilor, valorilor, scopurilor acțiunii umane, condițiile obiective și subiective necesare pentru elaborarea și înfăptuirea programelor de dezvoltare, inclusiv specificul acestora în raport cu nivelurile de dezvoltare economico-socială, cu tradițiile istorice, sistemele politice și resursele disponibile, particularitățile diferitelor grupuri umane în raport de vîrstă, sex, nivel de instruire, profesie etc. Trebuie subliniat în mod deosebit faptul că în cele mai multe dintre luările de cuvînt și în tematica elaborată problemele țărilor în curs de dezvoltare, ale condițiilor și cerințelor lichidării subdezvoltării și făuririi noului ordin economic internațional și-au găsit o largă reflectare.

O serie de aspecte legate de dezvoltarea economică a Indiei au fost analizate în cadrul unei întâlniri speciale cu J. Das, autor al unei lucrări despre gândirea lui Gandhi și problemele economiei indiene; este de menționat că autorul a accentuat asupra priorității acordate problemei încadrării în muncă a unei cît mai mari părți a populației drept criteriu principal al opțiunilor economice; din această perspectivă rezultă cerința unei dezvoltări prioritare a sectorului agricol și meșteșugăresc, respectiv a sectoarelor cu mică productivitate și cuprindere extensivă a forței de muncă, în raport cu sectoarele moderne cu mare productivitate și muncă intensivă.

În cadrul discuțiilor reprezentantul român a accentuat asupra necesității unei tratări diferențiate a problemelor dezvoltării, în funcție de condițiile social-istorice concrete ale diferitelor țări, grupuri de populație etc., precum și a importanței de a se asigura participarea la decizie.

Este de subliniat caracterul constructiv al discuțiilor din cadrul reuniunii, orientarea lor consecvent umanistă, preocuparea de a contribui, prin cercetările efectuate, la propunerea unor alternative ale dezvoltării centrate pe nevoile reale ale oamenilor, vizînd reducerea decalajelor economice dintre țări și o egalitate a condițiilor economico-sociale interne ale diferitelor pături și clase sociale.

Fred Mahler

PROBLEME TEORETICE ȘI METODOLOGICE ALE CERCETĂRII CONȘTIINȚEI SOCIALISTE

Seminar, Praga, 1982

În perioada 20—22 aprilie a avut loc la Praga seminarul „*Probleme teoretice și metodologice ale cercetării conștiinței socialiste*” organizat de catedra de marxism-leninism a Școlii superioare de partid de pe lângă C.C. al P.C. al R. S. Cehoslovacia. Au mai participat cadre didactice și cercetători, reprezentanți ai Școlilor superioare de partid din țările socialiste: R. P. Bulgaria, R. D. Germană, R. S. România, R. P. Ungară și U.R.S.S.

Lucrările seminarului au fost deschise de I. Netopilik, prorectorul Școlii superioare de partid de pe lângă C.C. al R. S. Cehoslovacia, care a subliniat rolul sporit al factorului subiectiv în edificarea societății socialiste dezvoltate precum și necesitatea de a cunoaște structura, starea reală și formele specifice de manifestare ale conștiinței.

Seminarul a început cu referatul de bază prezentat de gazde *Conceptia materialist-dialectică despre cercetarea conștiinței sociale socialiste* (V. Brhñaci și V. Cehak — R.S.C.). Referatul a avut ca punct de plecare teoria marxist-leninistă a formării și dezvoltării conștiinței sociale, analiza specificului formării și schimbării ei în condițiile societății socialiste. S-a avut în vedere perfecționarea relațiilor sociale socialiste în etapa actuală, precum și diversificarea formelor de manifestare a luptei de clasă îndreptate în plan ideologic, în condițiile antagonismelor dintre capitalism și socialism.

Referatul s-a ocupat, de asemenea, de unele aspecte teoretice privind raportul dintre *existența socială și conștiința socială* în socialism, ca și de dinamica relației *conștiință teoretică — conștiință comună* subliniindu-se necesitatea constituirii unui sistem de categorii necesar cercetării concrete a conștiinței socialiste și a formelor sale de manifestare.

Referatul *Conștiința socială socialistă ca sistem* (L. N. Mosevicev — U.R.S.S.), apreciind conștiința socialistă ca un tip istorico-social specific, a pus în discuție criteriile necesare unei asemenea abordări: *baza socială* (existența socială) *specificul* (subiectul conștiinței sociale este deopotrivă creatorul și purtătorul acesteia) *conținutul și valorile* care o fundamentează, structura și funcțiile con-

științei în socialism, în diferite etape. Autorul s-a referit apoi la unele aspecte ale evoluției conștiinței în procesul devenirii sale socialiste, insistând asupra dialecticii particularului și a generalului în planul conștiinței.

În referatul *Probleme teoretice și practice ale dezvoltării conștiinței socialiste* H. Slija (R.D.G.), luind drept punct de pornire distincția *conștiință teoretică — conștiință comună*, a pus în discuție unele rezultate ale cercetărilor efectuate în R.D.G. asupra conștiinței socialiste, modul în care diferitele categorii sociale apreciază „socialismul ca o realitate socială”. Astfel, subiecții investigați au identificat anumite elemente ale realității sociale ca fiind specifice socialismului: siguranța socială, nivel ridicat de calificare, posibilitatea pregătirii profesionale și politice, diversificarea formelor democratice ale vieții sociale, atmosfera de muncă din întreprindere.

În referatul *Problemele teoretico-metodologice ale formării conștiinței socialiste*, T. Iaroșevski (R.P.P.) a făcut distincție între *conștiința comună*, supusă tuturor factorilor, interni și externi, de formare și influențare și *conștiința adecvată*, rezultat al educării maselor în spiritul valorilor societății socialiste.

Referatul *Citeva probleme metodologice ale cunoașterii* (Kriso Karaghiozov — R.P.Bulgaria), subliniind faptul că societatea socialistă este prima societate care se construiește pe baza cunoașterii științifice și a angajării maselor largi de oameni ai muncii la conducere, a arătat necesitatea cunoașterii permanente a stării reale a conștiinței pentru o mai bună adecvare a mijloacelor de formare și educare a ei în spiritul marxism-leninismului.

Referindu-se la *Unele probleme filosofice ale cercetării conștiinței socialiste*, la raportul *Existență socială — Conștiință socială*, J.Erdely (R.P.U.), a arătat că formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste este un proces îndelungat și complex, Conștiința rămânând adesea în urma Existenței.

Referatul prezentat din partea română de A.Firuță, *Probleme teoretico-metodologice ale cercetării conștiinței*, a scos în evidență atenția permanentă pe care Partidul Comunist

Român o acordă formării și educării conștiinței socialiste în România printr-un program complex de pregătire politico-ideologică și de stimulare a participării maselor de oameni ai muncii la treburile obștești; unele probleme teoretice ale cercetării conștiinței socialiste din perspectiva conceptului sintetic de „cultură politică” — unitatea dialectică a conștiinței, comportamentului politic și cadrului instituțional-organizațional dat; unele rezultate ale cercetărilor efectuate în ISPSPN privind „Eficiența propagandei și creșterea rolului conștiinței în procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate”.

Au mai fost prezentate referatele: *Conștiință socială-libertate-răspundere* (prof. S.F.Oduev — U.R.S.S.); *Dezvoltarea conștiinței sociale a clasei muncitoare* (prof. dr. H. Kloch — R.D.G.); *Tendențele care apar în procesul de producție și reflectarea în conștiința socialistă* (E.Graner — R.S.C.); *Probleme teoretico-metodologice ale cercetării conștiinței sociale; situații conflictuale între conștiința socială și condițiile social-economice* (Docent J. Baran — R.P.P.); *Ideologie — conștiință politică* (J.Spacek — R.S.C.); *Mecanisme ale formării conștiinței socialiste* (Dr.J. Filipeć — R.S.C.) și *Probleme ale învățării sociale* (Academician Linkhardt — R.S.C.).

Atât din referate cât și din discuțiile purtate a reieșit faptul că toate Academii de științe sociale și politice din țările socialiste și, implicit, Școlile superioare de partid au ca temă prioritară de cercetare, în actualul cincinal, studiarea conștiinței socialiste. Faptul, impus se pare în plan general, are următoarele premise: 1. schimbările revoluționare fundamentale produse de relațiile sociale

socialiste asupra conștiinței oamenilor muncii în procesul edificării societății socialiste; 2. necesitatea pregătirii multilaterale și deosebi politico-ideologice a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, pentru a face față luptei ideologice contemporane ce manifestă forme tot mai subtile; 3. creșterea rolului conștiinței ca forță creatoare importantă în edificarea noii societăți.

În abordarea fenomenului conștiinței au apărut adesea două planuri distincte: planul sociologic și planul gnoseologic. Au fost reținute, de asemenea, de către organizatori o serie de probleme ce necesită o atenție deosebită din partea celor preocupați de studierea fenomenului conștiinței sociale: dinamica sa în viața socială; în ce măsură conștiința comună, eclectică, poate fi formată în sens constructiv; care sînt „distanțele” dintre conștiința declarată și conștiința reală și cum se explică ele cauzal; „învățarea socială” ca modalitate de adecvare permanentă a conștiinței comune la conștiința teoretică etc.

Analizînd relația dialectică dintre teorie și practică, prof. I. Netopilik a insistat ca aspectele negative ce apar în planul conștiinței să nu fie neglijate deoarece ele apar și în socialism ca o legitate a dezvoltării sociale, iar sarcina noastră permanentă este sesizarea la timp și rezolvarea permanentă a contradicțiilor, refacerea unității dintre realitatea obiectivă și conștiință.

Argentina Firuță